

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح موادی از قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»
(موسوم به طرح شفافیت آرای نمایندگان)

مخصوص صحن علنی

چکیده

طرح حاضر به شفافیت عملکرد بخش‌های مختلف مجلس در فرایند قانونگذاری می‌پردازد هرچند به اشتباه به طرح «شفافیت آرای نمایندگان» معروف شده است و این شائبه را ایجاد می‌کند که این طرح صرفاً به شفافیت آرای نمایندگان محدود می‌شود، در حالی که طرح حاضر از جامعیت مناسبی برخوردار بوده و علاوه بر آرای نمایندگان، به شفافیت موارد دیگری از جمله کمیسیون‌ها و هیئت‌رئیس نیز می‌پردازد. شفافیت عملکرد مجلس شورای اسلامی به عنوان رکن اصلی تقنین در کشور، به جهت نقش آفرینی در تعیین حق و تکلیف مردم و تنظیم روابط اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارد و بدیهی است که از مهم‌ترین ابعاد شفافیت مجلس، انتشار اطلاعات رأی‌گیری و شفافیت آرای نمایندگان است.

فارغ از مبانی لزوم شفافیت عملکرد مجموعه مجلس شورای اسلامی که مواد مختلفی از این طرح به آن می‌پردازد، در خصوص شفافیت آرا، باید گفت که این مهم در اندیشه سیاسی اسلام و اندیشه مدرن مورد تأکید قرار گرفته و ثمرات مهمی از جمله «پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری نمایندگان و فعال شدن نظارت مردم بر پارلمان»، «ارتقای بلوغ سیاسی و اجتماعی مردم»، «جلب مشارکت مردم در فرایند تقنین» و «بهبود کیفیت قوانین» را در پی دارد. علاوه بر این اصول (۶۹)، (۸۴) و (۸۶) و مشروح مذاکرات مجلس خبرگان قانون اساسی نیز متضمن پذیرش شفافیت آرای نمایندگان مجلس است. بر همین اساس پس از تصویب قانون آیین‌نامه داخلی در سال ۱۳۶۱، مقرر شد «اصل بر رأی‌گیری علنی (قیام و قعود و کلیدهای برقی) می‌باشد مگر در مواردی که به موجب این قانون مستثنا شده است.» این امر هیچگاه از سوی نمایندگان مورد مناقشه قرار نگرفته و مقنن نیز نسبت به آنها واکنشی نشان نداد.

با تصویب آیین‌نامه داخلی جدید مجلس در سال ۱۳۷۸، قانونگذار در ماده (۱۱۸) رأی‌گیری مجلس را منحصر به «علنی با ورقه»، «با دستگاه الکترونیکی»، «مخفی با ورقه» و «قیام و قعود» دانسته و مطابق ماده (۱۱۹)، اصل بر رأی‌گیری با دستگاه الکترونیکی بوده که در صورت نقص فنی دستگاه ظرف یک هفته رأی‌گیری با قیام و قعود یا طرق دیگر انجام خواهد گرفت. بنابراین هرچند مطابق ماده (۱۱۸)، در موارد اول، دوم و چهارم رأی‌گیری علنی بوده و تنها در مورد سوم، رأی‌گیری به صورت مخفی تجویز شده است و قانونگذار نیز صرفاً جهت تسهیل رأی‌گیری و شمارش آرا، اخذ رأی با دستگاه الکترونیکی را تجویز کرده، اما در عمل نتایج آرا برای عموم غیرقابل دسترس شد. شایان ذکر است مطالعه تجربیات بین‌المللی نیز حاکی از این است که شفافیت آرای نمایندگان دغدغه سایر کشورها نیز بوده و اغلب کشورها به سمت شفافیت آرا در پارلمان رفته‌اند.

در مجلس شورای اسلامی نیز در دو سال اخیر شفاف‌سازی عملکرد مجلس، از جمله دغدغه‌های اصلی نمایندگان بوده و در دستور کار کمیسیون‌های تخصصی قرار گرفته است. «طرح اصلاح ماده (۱۱۷) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»، «طرح الحاق دو تبصره به ماده (۱۱۹) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»، «طرح شفافیت آرای نظام تقنینی»،

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۴۷۰

شماره چاپ:

۸۲۷

تاریخ چاپ:

—

معاونت مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۸۳۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۸/۱۵

«طرح اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» با هدف شفافیت عملکرد مجلس اعلام وصول شده است. بر همین اساس، طرح موسوم به «شفافیت آرای نمایندگان» که به امضای ۱۷۶ نفر از نمایندگان محترم رسیده بود در جلسه علنی در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۱۵ مورد تصویب نمایندگان واقع نشد. مجدداً و مطابق ماده (۱۳۰) قانون آیین‌نامه داخلی این طرح به کمیسیون آیین‌نامه داخلی ارجاع و کمیسیون محترم پس از بحث و بررسی در جلسات متعدد در تاریخ ۱۴۰۰/۵/۶ آن را تصویب کرد که در ادامه به بررسی آن خواهیم پرداخت. گفتنی است که این طرح صرفاً در خصوص شفافیت آرای نمایندگان نبوده و شامل شفافیت دستور جلسات مجلس، مأموریت‌های نمایندگان، حضور و غیاب و عملکرد کمیسیون‌ها نیز است.

بررسی مواد:

ماده (۱)

در حال حاضر مستند به بند «۱» ماده (۲۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، دبیران مجلس مکلفند اقدام به ضبط و تحریر مذاکرات نمایند و مطابق ماده (۱۱۲) پس از ۴۸ ساعت بین نمایندگان توزیع کنند و در صورت عدم درخواست اصلاح، به تأیید رئیس مجلس یا نایب‌رئیس برسانند. اما این مذاکرات به‌موقع به اطلاع مردم نمی‌رسد و در صورتی که مردم و محققان به مشروح مذاکرات نیاز داشته باشند برای آنها به سهولت قابل دسترس نیست. لذا مطابق این ماده، دبیران مکلفند پس از امضای صورت مذاکرات جلسات توسط رئیس یا نایب‌رئیس مجلس، حداکثر ظرف مدت یک‌ماه آن را به اطلاع عموم برسانند. بنابراین با توجه به مبانی شفافیت و لزوم دسترسی عموم مردم به مشروح مذاکرات مجلس، تصویب این ماده مورد پیشنهاد است.

ماده (۲)

مطابق جزء «۶» ماده (۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی دبیران مکلف به تهیه و تنظیم برنامه هفتگی مجلس و دستور جلسه هستند اما الزامی برای انتشار آن برای عموم مردم پیش‌بینی نشده است. بنابراین با توجه به اینکه شفاف شدن برنامه هفتگی مجلس و اطلاع عموم از آن از جمله حقوق مردم و «حق دسترسی آزاد به اطلاعات» است بنابراین باید به اطلاع مردم برسد. مضاف بر اینکه انتشار دستور جلسات، از تغییر مکرر آن جلوگیری می‌کند. البته به دلیل تمهید امکان بهره‌مندی نمایندگان از نظرات کارشناسی و مشارکت ذی‌نفعان در فرایند تقنین و همچنین اعطای فرصت مناسب تهیه گزارشات کارشناسی توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شایسته است این مهلت حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسه باشد. مضاف بر اینکه مراد از سه روز قبل از «اولین جلسه» مشخص نیست و لازم است این عبارت به «قبل از تشکیل جلسه» تغییر یابد.

ماده (۳)

با توجه به شفاف شدن مذاکرات و آرای کمیسیون‌ها و صحن مجلس برای عموم به موجب این مصوبه، همچنین اختیارات گسترده هیئت‌رئیس مجلس در این قانون، علنی بودن مذاکرات و آرای جلسات هیئت‌رئیس برای نمایندگان در راستای تحقق کامل اصل شفافیت در تصمیم‌گیری ضروری به‌نظر می‌رسد. همچنین امکان حضور هریک از نمایندگان در جلسات هیئت‌رئیس با درخواست کتبی سابق پیش‌بینی شده است که مناسب ارزیابی می‌شود. این تبصره نیز به همین جهت به ماده (۲۲) الحاق شده است. بنابراین تصویب این جزء عیناً مورد پیشنهاد است.

ماده (۴)

مطابق ماده (۶۱) قانون آیین‌نامه داخلی، صرفاً مناط اعتبار رسمیت جلسات کمیسیون‌ها و نصاب مصوبات آنها مشخص شده است. بنابراین با توجه به هدف این طرح، لازم بود که: **اولاً** لزوم علنی بودن جلسات و مذاکرات کمیسیون و شفافیت آرای اعضای آن و کیفیت انتشار تصریح شود. **ثانیاً** نحوه غیرعلنی شدن مذاکرات و عدم انتشار آرا مشخص شود. **ثالثاً** شرایط و مدت زمان انتشار مذاکرات جلسات غیرعلنی معین شود. لذا این ماده با تمرکز بر شفافیت عملکرد کمیسیون‌ها، به لزوم علنی بودن مذاکرات کمیسیون و آرای اعضای آن، شیوه غیرعلنی شدن مذاکرات و آرا و کیفیت شفاف شدن جلسات غیرعلنی پس از رفع شرایط اضطرار پرداخته است که مناسب ارزیابی می‌شود.

البته شایان ذکر است که: **اولاً** به جهت تمهید بهره‌مندی نمایندگان از نظرات کارشناسی و مشارکت ذی‌نفعان در فرایند تقنین از یک‌سو و اعطای فرصت مناسب به مرکز پژوهش‌های مجلس از سوی دیگر جهت ارتقای کیفیت قوانین ضروری است دستور جلسات هفتگی کمیسیون‌ها حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسات به اطلاع عموم برسد که بر این اساس پیشنهاد می‌شود مهلت زمان مقرر در ماده از سه روز به یک هفته تغییر یابد. **ثانیاً** به نظر می‌رسد انتشار عمومی دستور جلسات «حداکثر» سه روز قبل از تشکیل جلسه، واجد ایراد و فاقد معنا باشد و ضروری است واژه «حداکثر» به «حداقل» تغییر یابد. ثالثاً مراد از سه روز قبل از «اولین جلسه» مشخص نیست و لازم است این عبارت به «قبل از تشکیل جلسه» تغییر یابد.

ماده (۵)

در راستای تحقق تکلیف انتشار مذاکرات در صحن و کمیسیون، ضروری است مسئول این امر در قانون مشخص شود تا قابلیت اجرا و نظارت پیدا کند. لذا همان‌گونه که در بند «۱» ماده (۲۱) دبیران مجلس مکلف به انتشار مذاکرات صحن شدند، مطابق این ماده دبیران کمیسیون‌ها موظف به انتشار مذاکرات کمیسیون‌ها در پایگاه اطلاع‌رسانی رسمی مجلس خواهند بود. بنابراین تصویب این ماده پیشنهاد می‌شود.

ماده (۶)

مطابق ماده (۶۴) قانون آیین‌نامه داخلی، گزارش عملکرد کمیسیون‌ها باید به‌صورت ماهیانه به اطلاع نمایندگان برسد. اما با توجه به اینکه **اولاً** در حال حاضر این گزارش‌ها بسیار خلاصه و بدون جزئیات ارائه می‌شود، ضروری است موارد لازم به‌صورت تفصیلی مورد اشاره قرار گیرد و علاوه بر آن به اطلاع مردم نیز برسد. **ثانیاً** مذاکرات جلسات علنی نیز به‌صورت زنده پخش شود. همچنین «سازمان صدا و سیما» به‌عنوان رسانه ملی نیز باید جهت انعکاس جلسات علنی به عموم مردم واجد صلاحیت باشد، زیرا سپردن حصری تکلیف انتشار مذاکرات به مرکز برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات مجلس ممکن است در معرض ملاحظات اداری و اجرایی یا اعمال نظرهای مدیریتی قرار گیرد. بنابراین این ماده از آن جهت که مقرر کرده «در قالب فهرستی» به هیئت‌رئیس‌ه ارائه می‌شود واجد ایراد است چراکه اصولاً عبارت اضافه شده به جهت الزام به رعایت تفصیل در گزارش عملکرد کمیسیون بوده و با عبارت مذکور عملاً اطلاعات کاملی از عملکرد به اطلاع نمایندگان و عموم نخواهد رسید و هدف شفافیت عملکرد محقق نخواهد شد و ضروری است عبارت «در قالب فهرستی» حذف شود. بر این اساس تصویب این ماده و تبصره آن، پس از اعمال اصلاح مذکور و با رعایت آیین‌نامه داخلی مورد پیشنهاد است.

ماده (۷)

با توجه به خلأ موجود در ماده (۸۱) در خصوص عدم اطلاع‌رسانی عمومی مأموریت‌های داخلی و خارجی نمایندگان و همچنین نحوه انجام مأموریت‌های هیئت‌رئیس‌ه مجلس، لازم است: **اولاً** کیفیت انجام مأموریت‌های هیئت‌رئیس‌ه مشخص شود. **ثانیاً** اطلاعات مربوط به مأموریت‌های نمایندگان به اطلاع عموم مردم برسد. گفتنی است که در برخی موارد اطلاع‌رسانی عمومی مأموریت‌ها به‌علت وجود معاذیری از جمله موارد امنیتی و ... امکان‌پذیر نیست که مطابق تبصره این ماده، با تصویب کمیسیون یا هیئت‌رئیس‌ه مجلس، اطلاعات مربوط به مأموریت منتشر نخواهد شد. بنابراین تصویب این ماده پیشنهاد می‌شود.

ماده (۸)

یکی از موارد شفافیت پارلمانی، شفافیت حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان پارلمان است. بنابراین با عنایت به اهمیت حضور فعال و منظم نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و تأکید مقام معظم رهبری مدظله‌العالی بر این امر در پیام آغاز به کار مجلس یازدهم (۱۳۹۹/۳/۷)، باید علاوه بر ثبت حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان محترم، گزارش آن نیز به اطلاع عموم مردم برسد. بنابراین این ماده واجد الزام اطلاع‌رسانی عمومی گزارش حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان بوده و تصویب آن پیشنهاد می‌شود.

ماده (۹)

در صورت تصویب ماده (۷) این طرح مبنی بر شفافیت حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان و اطلاع‌رسانی به عموم، حکم مندرج در ذیل ماده (۹۵) مبنی بر انتشار اسامی نمایندگان دارای بیش از سه غیبت غیرموجه زائد بوده و حذف حکم مذکور ضروری است. بنابراین تصویب این ماده در صورت تصویب ماده (۷) این طرح مورد پیشنهاد است.

ماده (۱۰)

۱. **در خصوص اصل ماده:** در همه موارد رأی‌گیری علنی، به‌جز موارد مصرح در ماده (۱۲۲)، آرای نمایندگان باید برای نمایندگان مجلس علنی و شفاف باشد. ماده (۱۱۹) فعلی نیز با در نظر گرفتن چنین پیش‌فرضی تدوین شده و به تصویب رسیده است. اما تصریح این ماده بر «شمارش عده حاضران در مجلس و اعلام رأی مخالف، موافق و ممتنع» و تأکید آن بر این امر که «نتیجه آرا را در معرض دید نمایندگان قرار دهد»، موجب شده است که اسامی نمایندگان در کنار نتیجه آرای آنها درج نشود. این در حالی است که منظور از شفافیت و علنی بودن آرای نمایندگان معلوم شدن نوع رأی و اسامی رأی‌دهندگان نیز هست و گرنه اعلام نتیجه آرا به تنهایی به‌معنای علنی بودن نیست. بنابراین ضروری است که عبارت «همراه با نمایش اسامی مخالفین، موافقین، ممتنعین و نمایندگی که در رأی‌گیری شرکت نکرده‌اند» به این ماده اضافه شود. بر این اساس تصویب این ماده پیشنهاد می‌شود.

۲. **در خصوص تبصره ماده (۱۰):** با توجه به اینکه شفافیت آرای نمایندگان مطلق نبوده و در صورت درخواست ۱۵ نفر از نمایندگان مبنی بر رأی‌گیری به‌صورت مخفی با ورقه و تصویب مجلس، آرای نمایندگان منتشر نخواهد شد، لذا اعطای اختیار تشخیص عدم انتشار آرا به هیئت‌رئیس، اولاً با عنایت به مطلق نبودن شفافیت آرا و امکان مخفی کردن آن براساس درخواست ۱۵ نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، امری زائد است. ثانیاً این تبصره ممکن است با توجه به گرایش‌های سیاسی منجر به چالش و تنش بین نمایندگان شود. لذا عدم تصویب این تبصره مورد پیشنهاد است.

ماده (۱۱)

در ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی موارد رأی‌گیری به‌صورت مخفی با ورقه به‌صورت حصری مشخص گردیده است. این ماده اولاً با افزودن یک تبصره به این ماده به‌عنوان یک استثنا بر اصل شفافیت آرا که قاعده‌ای مرسوم در پارلمان‌های دنیاست، مقرر داشته در صورت درخواست ۱۵ نفر از نمایندگان و تصویب مجلس آرا به‌صورت مخفی با ورقه خواهد بود که امری پسندیده به‌نظر می‌رسد. ثانیاً مقرر نموده که در موارد تصویب طرح‌ها و لوایح مربوط به عهدنامه‌ها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی مطلقاً رأی‌گیری به‌صورت علنی خواهد بود که اطلاق این امر بدان جهت که مطابق اصل (۶۹) قانون اساسی در موارد اضطراری و وجود اقتضات امنیتی رسیدگی و رأی‌گیری باید به‌صورت غیرعلنی باشد، ممکن است با ایراد شورای محترم نگهبان مبنی بر مغایرت با اصل (۶۹) قانون اساسی مواجه شود لذا حذف این عبارت مورد پیشنهاد است. بنابراین تصویب این ماده پس از حذف عبارت «این تبصره شامل طرح‌ها و لوایح مربوط به عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادهای موافقت‌نامه‌های بین‌المللی نمی‌گردد» پیشنهاد می‌گردد.

ماده (۱۲)

مطابق این ماده نحوه انتشار و اعلام نتایج آرای نمایندگان مشخص شده است و مقرر گردیده اطلاعات آرا و نمایندگان در متن‌های قابل جستجو و قابل خوانش رایانه‌ای منتشر گردد تا دسترسی و تحلیل داده‌ها سریع‌تر، راحت‌تر و دقیق‌تر صورت گیرد. لذا تصویب این ماده مورد پیشنهاد است.

نتیجه‌گیری

بنابراین مراتب فوق، با عنایت به محتوای این طرح که شامل شفافیت عملکرد، مأموریت‌ها، حضور و غیاب و آرای نمایندگان مجلس می‌شود و همچنین مبانی حقوقی حاکم بر شفافیت اعم از «نظارت همگانی»، «امر به معروف و نهی از منکر» و تلازم آن با «آگاهی‌بخشی به مردم» و همچنین «حق دسترسی آزاد به اطلاعات» و «حق تعیین سرنوشت» و در راستای جلب مشارکت عمومی در امر تقنین تصویب کلیات این طرح پیشنهاد می‌گردد. اما در موارد:

۱. مهلت اندک سه‌روزه جهت اعلام دستور جلسات مجلس و کمیسیون‌ها و لزوم افزایش آن مهلت به یک هفته در راستای تحقق بند «۹» سیاست‌های کلی قانونگذاری (مواد ۴ و ۲ طرح)

۲. اعطای اختیار غیرعلنی شدن آرا در مواردی که طرح یا لایحه جنبه صنفی یا منطقه‌ای دارد به هیئت‌رئیس که موجد ابهام است (تبصره ماده (۱۰))

۳. مغایرت ذیل تبصره ماده (۱۱) مبنی بر اطلاق علنی بودن آرای نمایندگان با اصل (۶۹) قانون اساسی محل تأمل است که در جدول زیر، پیشنهادهای اصلاحی مرکز پژوهش‌ها در خصوص هر یک از مواد (مصوبه کمیسیون) با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، همراه با خلاصه دلایل توجیهی آن آورده شده است:

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق مشروط به اصلاحات جزئی
۱	✓		
۲			✓
۳	✓		
۴			✓
۵	✓		
۶			✓
۷	✓		
۸	✓		
۹	✓		
۱۰	✓		
۱۱			✓
۱۲	✓		

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده (۱)	در جزء «۱» ماده (۲۱) قانون آیین نامه داخلی، پس از عبارت «توزیع آنها» عبارت «و انتشار آن برای عموم حداکثر یک ماه از تاریخ جلسه به صورتی که قابل خوانش رایانه‌ای باشد» اضافه می‌شود.	✓			در حال حاضر مستند به بند «۱» ماده (۲۱) قانون آیین نامه داخلی مجلس، دبیران مجلس مکلفند اقدام به ضبط و تحریر مذاکرات نمایند و مطابق ماده (۱۱۲) پس از ۴۸ ساعت بین نمایندگان توزیع کنند و در صورت عدم وجود اصلاح به تأیید رئیس مجلس یا نائب رئیس برسد. اما این مذاکرات به اطلاع عموم نمی‌رسد و در صورتی که مردم و محققان نیاز به مشروح مذاکرات داشته باشند برای آنها قابل دسترس نیست. لذا مطابق این ماده، دبیران مکلفند پس از امضای صورت مذاکرات جلسات توسط رئیس یا نائب رئیس مجلس، آن را به اطلاع عموم برسانند. بنابراین با توجه به مبانی شفافیت آرای نمایندگان و لزوم دسترسی عموم مردم به مشروح مذاکرات مجلس، تصویب این ماده مورد پیشنهاد است.	

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده (۲)	در جزء «۶» ماده (۲۲) قانون پس از عبارت «هفتگی مجلس» عبارت «و انتشار آن برای عموم حداقل سه روز قبل از اولین جلسه» اضافه می‌شود.			✓	مطابق جزء «۶» ماده (۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی دبیران مکلف به تهیه و تنظیم برنامه هفتگی مجلس و دستور جلسه هستند اما الزامی برای انتشار آن برای عموم مردم پیش‌بینی نشده است. بنابراین با توجه به اینکه شفاف شدن برنامه هفتگی مجلس و اطلاع عموم از آن از جمله حقوق مردم و «حق دسترسی آزاد به اطلاعات» است لذا باید به اطلاع مردم برسد. مضاف بر اینکه انتشار دستور جلسات، از تغییر مکرر آن جلوگیری می‌کند. البته به دلیل تمهید امکان بهره‌مندی نمایندگان از نظرات کارشناسی و مشارکت ذی‌نفعان در فرایند تقنین و همچنین اعطای فرصت مناسب تهیه گزارشات کارشناسی توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شایسته است این مهلت حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسه باشد. مضاف بر اینکه مراد از سه روز قبل از «اولین جلسه» مشخص نیست و لازم است با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی این عبارت به «قبل از تشکیل جلسه» تغییر یابد.	با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، ماده (۲) مصوبه به شرح زیر اصلاح می‌شود: در جزء «۶» ماده (۲۲) پس از عبارت «و انتشار آن برای عموم حداقل سه روز قبل از اولین جلسه» اضافه می‌شود.
ماده (۳)	یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲» به ماده (۲۲) قانون به شرح زیر الحاق می‌شود: تبصره «۲»- هیئت‌رئیس مجلس موظف است برنامه هفتگی جلسات خود را به اطلاع نمایندگان برساند و امکان حضور بدون حق رأی هریک از نمایندگان، در صورتی که حداقل یک روز قبل از جلسه درخواست کتبی خود را ارائه کند، در جلسات هیئت‌رئیس فراهم نماید. صوت و تصویر جلسات هیئت‌رئیس از طریق سامانه در اختیار نمایندگان قرار می‌گیرد و آرای اعضای هیئت رئیس به تفکیک موافق، مخالف و ممتنع در پایان هر جلسه و مشروح مذاکرات آن حداکثر ۱۰ روز پس از جلسه، به اطلاع نمایندگان می‌رسد. در موارد خاص پس از درخواست رئیس جلسه یا یک سوم حاضران، در صورت تصویب جمع حاضر، رأی اعضا برای اطلاع نمایندگان اعلام نمی‌شود.	✓			با توجه به شفاف شدن مذاکرات و آرای کمیسیون‌ها و صحن مجلس برای عموم به موجب این مصوبه، همچنین اختیارات گسترده هیئت‌رئیس مجلس در این ماده، علنی بودن مذاکرات و آرای جلسات هیئت‌رئیس برای نمایندگان در راستای تحقق کامل اصل شفافیت در تصمیم‌گیری ضروری به نظر می‌رسد که به همین جهت یک تبصره به ماده (۲۲) الحاق شده است. بنابراین تصویب این جزء عیناً مورد پیشنهاد است.	
ماده (۴)	ماده (۶۱) قانون به شرح زیر اصلاح و پنج تبصره به آن الحاق می‌شود: مناط اعتبار رسمیت جلسات کمیسیون‌ها حضور حداقل دوسوم اعضای کمیسیون و نصاب مصوبات آن مطابق ماده (۱۱۷) این قانون است. جلسات کمیسیون‌ها به‌صورت علنی تشکیل می‌شود و دستور جلسات هفتگی حداکثر سه روز قبل از اولین جلسه برای عموم منتشر می‌شود. اسامی حاضران و غایبان جلسه همراه با آرای نمایندگان به تفکیک اسامی نمایندگان مخالف، موافق و ممتنع و کسانی که در رأی‌گیری شرکت نکرده‌اند به ترتیب حروف الفبا تا			✓	مطابق ماده (۶۱) قانون آیین‌نامه داخلی، صرفاً مناط اعتبار رسمیت جلسات کمیسیون‌ها و نصاب مصوبات آنها مشخص شده است. بنابراین با توجه به هدف این طرح، لازم بود که اولاً لزوم علنی بودن جلسات و مذاکرات کمیسیون و شفافیت آرای اعضای آن و کیفیت انتشار تصریح شود. ثانیاً نحوه غیرعلنی شدن مذاکرات و عدم انتشار آرا مشخص گردد. ثالثاً شرایط و مدت زمان انتشار مذاکرات جلسات غیرعلنی معین شود. لذا این ماده با تمرکز بر شفافیت عملکرد کمیسیون‌ها به لزوم علنی بودن مذاکرات کمیسیون و آرای اعضای آن،	در ماده (۴) مصوبه کمیسیون عبارت «حداکثر سه روز قبل از تشکیل اولین جلسه» با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس به عبارت «حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسه» اصلاح می‌شود.

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
	<p>پایان روز رأی گیری در پایگاه اطلاع رسانی مجلس به صورتی که قابل خوانش رایانه‌ای باشد، برای عموم منتشر و در صورت مشروح مذاکرات کمیسیون نیز ثبت می‌شود.</p> <p>تبصره ۱ - در صورت اضطرار که رعایت امنیت کشور ایجاب نماید، هرگاه وزیر ذی ربط یا بالاترین مقام دستگاه مربوط یا حداقل یک چهارم از اعضای کمیسیون، درخواست نمایند برای موضوع مورد بحث، جلسه غیرعلنی تشکیل شود، با تصویب کمیسیون جلسه صرفاً برای رسیدگی به همان موضوع، غیرعلنی می‌شود.</p> <p>تبصره ۲ - در صورت درخواست پنج نفر از اعضای کمیسیون و تصویب آن، آرای اعضای کمیسیون درباره طرح یا لایحه یا بخشی از اجزای آن، بدون درج اسامی منتشر می‌شود.</p> <p>تبصره ۳ - درخصوص طرح‌ها و لوایحی که به موجب اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی در کمیسیون مورد رسیدگی قرار می‌گیرد، الزاماً جلسات به صورت علنی تشکیل می‌شود و عدم انتشار آرای نمایندگان در این گونه جلسات به منزله غیرعلنی شدن جلسه نیست.</p> <p>تبصره ۴ - مشروح مذاکرات جلسات علنی کمیسیون‌ها حداکثر ظرف مدت یک ماه به صورتی که قابل خوانش رایانه‌ای باشد، در پایگاه اطلاع رسانی مجلس برای عموم منتشر می‌شود.</p> <p>تبصره ۵ - مذاکرات جلسات غیرعلنی کمیسیون‌ها و آن دسته از آرای نمایندگان که عدم انتشار آنها به تصویب کمیسیون رسیده بود، پس از گذشت حداقل یک سال، با پیشنهاد حداقل پنج نفر از اعضا و تصویب کمیسیون، منتشر می‌شود.</p>				<p>شیوه غیرعلنی شدن مذاکرات و آرا و کیفیت شفاف شدن جلسات غیرعلنی پس از رفع شرایط اضطرار پرداخته است که مناسب ارزیابی می‌شود.</p> <p>پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین نامه داخلی اولاً به جهت تمهید بهره‌مندی نمایندگان از نظرات کارشناسی و مشارکت ذی نفعان در فرایند تقنین از یک سو و اعطای فرصت مناسب به مرکز پژوهش‌های مجلس از سوی دیگر جهت ارتقای کیفیت قوانین، ضروری است دستور جلسات هفتگی کمیسیون‌ها <u>حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسات به اطلاع عموم برسد که بر این اساس پیشنهاد می‌شود مهلت زمان مقرر در ماده از سه روز به یک هفته تغییر یابد. ثانیاً</u> از آنجاکه انتشار عمومی دستور جلسات «حداکثر» سه روز قبل از تشکیل جلسه، واجد ایراد و فاقد معناست، واژه «حداکثر» به «حداقل» تغییر یابد. <u>ثالثاً</u> با توجه با اینکه مراد از سه روز قبل از «اولین جلسه» مشخص نیست این عبارت به «قبل از تشکیل جلسه» تغییر یابد.</p>	
ماده (۵)	<p>در ماده (۶۳) قانون، عبارت «ضبط مذاکرات» به عبارت «ضبط و انتشار مذاکرات در پایگاه اطلاع رسانی مجلس» اصلاح می‌شود.</p>	✓			<p>در راستای تحقق تکلیف انتشار مذاکرات در صحن و کمیسیون، ضروری است مسئول این امر در قانون مشخص شود تا قابلیت اجرا پیدا کند. لذا همان گونه که در بند «۱» ماده (۲۱) دبیران مجلس مکلف به انتشار مذاکرات صحن گردیدند، مطابق این ماده دبیران کمیسیون‌ها موظف به انتشار مذاکرات کمیسیون‌ها در پایگاه اطلاع رسانی رسمی مجلس خواهند بود. بنابراین <u>تصویب این ماده پیشنهاد می‌شود.</u></p>	
ماده (۶)	<p>ماده (۶۴) قانون به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌شود:</p> <p>ماده (۶۴) - گزارش عملکرد کمیسیون‌ها از امور ارجاعی از جمله: طرح‌ها و لوایح، سؤال، تحقیق و تفحص و عملکرد ناظرین در هیئت‌ها، شوراها و مجامع در پایان هر ماه در قالب فهرستی به هیئت‌رئیس مجلس ارائه می‌شود تا به نحو مقتضی برای اطلاع نمایندگان و عموم، منتشر شود. تبصره - سازمان صدا و سیما با رعایت شرایط مندرج در</p>			✓	<p>مطابق ماده (۶۴) قانون آیین نامه داخلی، گزارش عملکرد کمیسیون‌ها باید به صورت ماهیانه به اطلاع نمایندگان برسد. اما با توجه به اینکه اولاً در حال حاضر این گزارش‌ها بسیار خلاصه و بدون جزئیات ارائه می‌شود، ضروری است موارد لازم به صورت تفصیلی مورد اشاره قرار گیرد و علاوه بر آن به اطلاع مردم نیز برسد. ثانیاً مذاکرات جلسات علنی نیز به صورت زنده</p>	<p>پیشنهاد می‌گردد با رعایت آیین نامه داخلی مجلس عبارت «در قالب فهرستی» از ماده (۶) مصوبه کمیسیون حذف گردد.</p>

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
	ماده (۵) این قانون، مجاز است برای تهیه گزارش کامل و زنده صوتی و تصویری از جلسات علنی کمیسیون‌ها در کمیسیون حضور یابد و همچنین صوت این جلسات در پایگاه اطلاع‌رسانی مجلس به‌صورت زنده پخش می‌شود.				پخش شود. همچنین «سازمان صدا و سیما» به‌عنوان رسانه ملی نیز باید جهت انعکاس جلسات علنی به عموم مردم واجد صلاحیت باشد، زیرا سپردن حصری تکلیف انتشار مذاکرات به مرکز برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات مجلس ممکن است در معرض ملاحظات اداری و اجرایی یا اعمال نظرهای مدیریتی قرار گیرد. بنابراین این ماده از آن جهت که مقرر نموده «در قالب فهرستی» به هیئت‌رئیس ارائه می‌شود واجد ایراد است چراکه اصولاً عبارت اضافه شده به جهت الزام به رعایت تفصیل در گزارش عملکرد کمیسیون بوده و با عبارت مذکور عملاً اطلاعات کاملی از عملکرد به اطلاع نمایندگان و عموم نخواهد رسید و هدف شفافیت عملکرد محقق نخواهد شد و ضروری است عبارت «در قالب فهرستی» حذف شود. بر این اساس تصویب این ماده پس از حذف عبارت «در قالب فهرستی» با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مورد پیشنهاد است.	
ماده (۷)	ماده (۸۱) قانون به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌شود: ماده (۸۱) - مأموریت‌های رسمی فردی و جمعی نمایندگان، از قبیل: شرکت در سمینارها و اجلاس و بازدیدهای فنی و تخصصی و نظارتی در داخل و خارج از کشور با تصویب کمیسیون ذی‌ربط و تأیید هیئت‌رئیس مجلس انجام می‌شود. مأموریت اعضای هیئت‌رئیس مجلس، با تصویب هیئت‌رئیس انجام می‌شود. هیئت‌رئیس هر کمیسیون مکلف است حداکثر تا یک هفته پس از اتمام مأموریت، گزارش آن را به همراه فهرست اعضا، هزینه‌ها، اهداف و نتایج؛ به صورتی که قابل خوانش رایانه‌ای باشد، برای اطلاع عموم منتشر نماید. در مورد اعضای هیئت‌رئیس مجلس این تکلیف به‌عهده هیئت‌رئیس است. تبصره- در موارد خاص با تصویب کمیسیون برای اعضای کمیسیون و در مورد اعضای هیئت‌رئیس با تصویب هیئت‌رئیس، اطلاعات مربوط به مأموریت‌ها منتشر نمی‌شود.	✓			با توجه به خلأ موجود در ماده (۸۱) در خصوص عدم اطلاع‌رسانی عمومی مأموریت‌های داخلی و خارجی نمایندگان و همچنین نحوه انجام مأموریت‌های هیئت‌رئیس مجلس، لازم است: اولاً کیفیت انجام مأموریت‌های هیئت‌رئیس مشخص شود. ثانیاً اطلاعات مربوط به مأموریت‌های نمایندگان به اطلاع عموم مردم نیز برسد. لازم به ذکر است که در برخی موارد اطلاع‌رسانی عمومی مأموریت‌ها به‌علت وجود معاذیری از جمله موارد امنیتی و ... امکان‌پذیر نیست که مطابق تبصره این ماده، با تصویب کمیسیون یا هیئت‌رئیس مجلس، اطلاعات مربوط به مأموریت منتشر نخواهد شد. بنابراین <u>تصویب این ماده پیشنهاد می‌گردد.</u>	
ماده (۸)	در ماده (۸۹) قانون، پس از عبارت «ثبت خواهد شد» متن «هیئت‌رئیس مکلف است ماهانه گزارش غیبت و تأخیر هریک از نمایندگان در جلسات صحن و کمیسیون‌ها را در پایگاه اطلاع‌رسانی مجلس برای عموم به صورتی که قابل خوانش رایانه‌ای باشد، منتشر کند.» اضافه می‌شود.	✓			یکی از موارد شفافیت پارلمانی، شفافیت حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان پارلمان است. بنابراین با عنایت به اهمیت حضور فعال و منظم نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی و تأکید مقام معظم رهبری مدظله العالی بر این امر در پیام آغاز به کار مجلس یازدهم (۱۳۹۹/۳/۷)، باید علاوه بر ثبت حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان محترم، گزارش آن نیز به اطلاع عموم مردم برسد. بنابراین این ماده واجد الزام اطلاع‌رسانی عمومی گزارش حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان بوده و <u>تصویب آن پیشنهاد می‌گردد.</u>	

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی	
ماده (۹)	در انتهای ماده (۹۵) قانون، عبارت «اسامی نمایندگانی که سه بار غیبت غیرموجه در یک ماه داشته باشند در روزنامه‌ها درج خواهد شد.» حذف می‌شود.	✓			در صورت تصویب ماده (۷) این طرح مبنی بر شفافیت حضور، غیاب و تأخیر نمایندگان و اطلاع‌رسانی به عموم، حکم مندرج در ذیل ماده (۹۵) مبنی بر انتشار اسامی نمایندگان دارای بیش از سه غیبت غیرموجه زائد بوده و حذف حکم مذکور ضروری است. بنابراین تصویب این ماده در صورت تصویب ماده (۷) مصوبه کمیسیون مورد پیشنهاد است.		
ماده (۱۰)	در ماده (۱۱۹) پس از عبارت «نتیجه آرا را» عبارت «همراه با نمایش اسامی مخالفین، موافقین، ممتنعین و نمایندگی که در رأی‌گیری شرکت نکرده‌اند» اضافه می‌شود و یک تبصره به شرح زیر به آن الحاق می‌شود: تبصره- در مورد هریک از مواد یا اجزای که به تشخیص هیئت‌رئیس جنبه صنفی یا منطقه‌ای دارد، آرا اعلام نمی‌شود.			✓	۱. در همه موارد رأی‌گیری علنی، به‌جز موارد مصرح در ماده (۱۲۲)، آرای نمایندگان باید برای نمایندگان مجلس علنی و شفاف باشد. ماده (۱۱۹) فعلی نیز با در نظر گرفتن چنین پیش‌فرضی تدوین شده و به تصویب رسیده است. اما تصریح این ماده بر «شمارش عده حاضران در مجلس و اعلام رأی مخالف، موافق و ممتنع» و تأکید آن بر این امر که «نتیجه آرا را در معرض دید نمایندگان قرار دهد»، موجب شده است که اسامی نمایندگان در کنار نتیجه آرای آنها درج نشود. این در حالی است که منظور از شفافیت و علنی بودن آرا نمایندگان معلوم شدن نوع رأی و اسامی رأی‌دهندگان نیز هست و گرنه اعلام نتیجه آرا به تنهایی به‌معنای علنی بودن نیست. بنابراین ضروری است که عبارت «همراه با نمایش اسامی مخالفین، موافقین، ممتنعین و نمایندگی که در رأی‌گیری شرکت نکرده‌اند» به این ماده اضافه شود. بر این اساس تصویب این ماده پیشنهاد می‌گردد.	با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، حذف تبصره ماده (۱۰) مصوبه کمیسیون مورد پیشنهاد است.	
ماده (۱۱)	یک تبصره به‌عنوان تبصره «۲» به ماده (۱۲۲) الحاق می‌شود: تبصره «۲»- در مواردی که حداقل ۱۵ نفر از نمایندگان رأی‌گیری مخفی با ورقه را درخواست نمایند، پس از توضیح توسط نماینده پیشنهاددهندگان به مدت حداکثر پنج دقیقه، رأی‌گیری به‌عمل می‌آید و در صورت تصویب، برای آن موضوع رأی‌گیری مخفی با ورقه انجام می‌شود.			✓	۲. با توجه به اینکه شفافیت آرای نمایندگان مطلق نبوده و در صورت درخواست ۱۵ نفر از نمایندگان مبنی بر رأی‌گیری به‌صورت مخفی با ورقه و تصویب مجلس، آرای نمایندگان منتشر نخواهد شد. لذا اعطای اختیار تشخیص عدم انتشار آرا به هیئت‌رئیس، اولاً با عنایت به مطلق نبودن شفافیت آرا و امکان مخفی نمودن آن براساس درخواست ۱۵ نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، امری زائد است. ثانیاً این تبصره ممکن است با توجه به گرایش‌های سیاسی منجر به چالش و تنش بین نمایندگان شود. لذا عدم تصویب این تبصره مورد پیشنهاد است.	در ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی موارد رأی‌گیری به‌صورت مخفی با ورقه به‌صورت حصری مشخص گردیده است. این ماده اولاً با افزودن یک تبصره به این ماده به‌عنوان یک استثنا بر اصل شفافیت آرا، که قاعده‌ای مرسوم در پارلمان‌های دنیاست، مقرر داشته در صورت درخواست ۱۵ نفر از نمایندگان و تصویب مجلس آرا به‌صورت مخفی با ورقه خواهد بود که امری	با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس، عبارت «این تبصره شامل طرح‌ها و لوایح مربوط به عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادهای و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی نمی‌شود.» از ذیل ماده (۱۱) مصوبه کمیسیون

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
	این تبصره شامل طرح‌ها و لوایح مربوط به عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی نمی‌شود.				پسندیده به نظر می‌رسد. ثانیاً مقرر نموده که در موارد تصویب طرح‌ها و لوایح مربوط به عهدنامه‌ها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی مطلقاً رأی‌گیری به صورت علنی خواهد بود که اطلاق این امر بدان جهت که مطابق اصل (۶۹) قانون اساسی در موارد اضطراری و وجود اقتضات امنیتی رسیدگی و رأی‌گیری باید به صورت غیرعلنی باشد، ممکن است با ایراد شورای محترم نگهبان مبنی بر مغایرت با اصل (۶۹) قانون اساسی مواجه شود که حذف این عبارت ضروری است. بنابراین تصویب این ماده پس از حذف عبارت «این تبصره شامل طرح‌ها و لوایح مربوط به عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی نمی‌گردد» با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی مورد پیشنهاد است.	حذف شود.
ماده (۱۲)	ماده (۱۲۶) قانون به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌شود: ماده (۱۲۶) - در تمامی مواردی که رأی‌گیری در صحن به صورت الکترونیکی یا علنی با ورقه انجام می‌شود، اسامی نمایندگان موافق، مخالف، ممتنع و کسانی که در رأی‌گیری شرکت نکرده‌اند به ترتیب حروف الفبا در مشروح مذاکرات ثبت و حداکثر یک هفته پس از رأی‌گیری در پایگاه اطلاع‌رسانی رسمی مجلس به صورتی که قابل خوانش رایانه‌ای باشد، برای عموم منتشر می‌شود. تبصره- اسامی نمایندگان درخواست‌کننده رأی‌گیری مخفی یا علنی با ورقه، در صورت مشروح مذاکرات مجلس ثبت می‌شود.	✓			مطابق این ماده نحوه انتشار و اعلام نتایج آرای نمایندگان مشخص شده است و مقرر گردیده اطلاعات آرا و نمایندگان در متن‌های قابل جستجو و قابل خوانش رایانه‌ای منتشر گردد تا دسترسی و تحلیل داده‌ها سریع‌تر، راحت‌تر و دقیق‌تر صورت گیرد. لذا تصویب این ماده مورد پیشنهاد است.	